

Bétsből, Pénteken, Julius' 31-dikén 1818.

Frantzia Ország.

A' Párisi újságlevelek tsak halkal és nagy vigyázással haladnak előfelé az öszszeesküvés valóságos mivoltának kinyilatkoztatásában. Jobb is ily fontos dolgokban egy kevésbé késni inkább, mint tsak mendemondával fároszlani az Újságlyasókat. A' mit a' *Gazette-de-France* irt, 's a' mit a' *M. Kurir*' 55-dik lapján is olvasni lehetett, a' Párisi több újságok is mind kibírdették, mellyért hitelességei lehet annak tulajdonítani. Az ügy nevezett Polgármesterek' *Journalja*, ezen kevés szavakból álló jegyzést ragasztotta a' dologhoz: — A' Közönséges Prokurátor által elintéztetett előkikérdezések folytattatnak; már sok tanuk kérdőre vonattak, 's a' mit az ezekhez intéztetett kérdésekről a' közönség beszéll, oly nagyon bünösnek és bolondnak látszik lenni az öszszeesküvés' plánuma, mint a' milyen lehetetlennek lehet végrehajtását tartani, 's mint a' milyen borszasztó annak tsak meggondolása is. "

Ugyan az a' Párisi magános tudósító, kinek Julius' 4-dikén és 10-dikén költ leveleit, más újságlevelek után a' *M. Kurir*' 54-dik lapján is hasonlóképpen olvasni lehetett, ezeket közli ugyan onnét Jul. 14-dikén: — "

„Az öszszeesküvéssel vádoltatott személyek ellen indítlódó pernek előkészületei, törvényes úton, 's egészszen a' közönséges törvénykezési módok (formálások) szerint folytattatnak. Egy ügy-

nevezett Elintező (*instructions*) Biro folytatja a' vádoltatott személyek' és tanuk' előreláló kikérdezését. Generalis *Chapdelain*, 's a' véleegygyütt elfogatott *Romilly*, *Joannis*, és *Songi*, minekutánna a' nevezett Kérdezősködő Biro, az első meghalगतás után, ellenek azt a' parantsolatot, melynél fogva be kellett zárattatniok, kiadta, mind négyen a' *La-Force* nevű fogházba zárattattak. Mondják, hogy a' Közönséges Prokurátor azolta, hogy a' kikérdezetés foly, másokat is elfogatott, kik a' vádba belé keveredtek. Mondják továbbá, hogy *General-Lajtnánt Canuelen* kívül, még több fő tekintetben lévő emberek is el-lodúltak. A' dolog' valóságos környülállásainak kinyilatkozását. azonközben még tsak czután-kell várunk. Az *Ultra-Royalisták* fenn-hangon erőssítik, hogy legkissebb öszszeesküvés se' forgott volna senkinek elméjében. Némellyek közzülök tsakugyan megengednek annyit, hogy a' Ministereknek mások által lejendő feltseréltetődése plánumban lehetett, hanem hogy a' Király személye ellen valami erőszak elkövetessék, azt senki meg se' gondolta. Mások ellenben, kik az *Ultra-Royalisták* hozképpest *Ultra-Liberálisoknak* nevezetnek, sokkal nagyobb dolgokat erőssítenek: de meg lehet, hogy hibáznak. Kevés napok igasságot fognak tenni köztök. Azt erőssítik az utolsók, hogy, ha az öszszeesküvés végrehajthatott volna, három vagy négy Ministernek meg kellett volna halni. (Ezt ismét mások tsak

Decazesről, a' Politziai Ministerről erősítik.

Melly keveset tartson a' Király ezen mesterkedésektől, vagy melly bátorságosnak tartsa magát mind ezek mellett, megteltzik abbol, hogy azon két testörző Regementek közzül, mellyekfelől a' hirléltetett, hogy az özszeesküdtek ezekbe helyeztették bizodalmokat, Julius' 1-ső napjától fogva az egygyik St. Cloudban a' Király' személye körül teszi a' héti szolgálatot, a' másik pedig onnét két órányi távolságra Versaliában kvártélyozik.

Azt beszéllik, hogy Ambray úr, a' fő Cancellarius, tsak valami történet által sajdította-meg, hogy özszeesküvés légyen munkába vételve, de a' történetet nem írják mi volt. Generális Canuel Julius' 2-dikán tünt-el szem elől, és még 18-dikban se' tünt volt elő. Hogy Soignit, kivel egy házban lakott, elfőgták, azonnal el-lodult hazúl, pedig ötlet azután még egy hét múlva hivták-meg, hogy jelenyven - meg a' Kérdezősködő Biró előtt, 's hogy otthon nem találták, azért nyultak az irásaihoz. Mihélyest az özszeesküvés kitudódott, azonnal sok fő emberek, 's kivált a' régi armádának sok Marschaljai és egyéb Generálisai, névszerént Suchet és Davoust is a' Királyhoz mentek St. Cloudba, erántavaló kúségek' bizonyítására 's szolgálatjok' ajánlására. — Julius' 17-dikén sok ollan embereket özszezfogdosztatott Páris' utzáin a' Politzia, kik ezen özszeesküvésről valami kinyomtatott előadást árultak az utzákon.

Nagy Britannia.

A' Loedoni újságokhoz mindenikhez egygy Udvari-Circularé érkezett ezen napokban kihirdetés végett, melyben illy nem reméltett megjegyzések tétetnek:— Calaisban némelly tisztviselők gombomba modon megbántották a' Hessen-

Homburgi Princz és Princzné eránt tartozó tiszteletet, midőn ezek Angliából a' Fr. partra kiszállottak. Hétfu napon délután értek oda egy Királyi tsajkán, 's minthogy éppen akkor a' tenger' befolyása (Ebbe) lévén, a' víz mélysége nagyon kitsi volt a' partok mellett, tehát tsak egy lapos hajón 4 óraker evezhettek a' révhez; 's a' hol a' mi szeretetreméltó Princzaszszonyunkat, Nagy Britannia' Királyának Leányát 's a' Régens Princznek testvér Hugát, Ersébetet, tsak annyi tisztelettel fogadták, hogy három jánkettlis (rövid dolmányos) közkatonát 's egy Altisztet küldöttek hozzájuk, kik még tsak presentálni se' tudtak fegyvereikkel előttök, 's átaljában ezen fényes rangú Személyek eránt legkissebb figyelemmel sem viseltettek, holott Mihály Orosz Nagy Hertzegnek, mint minden oda megérkező Követeknek is szoktak, tettek ám ágyúdurrogásokkal való köszöntést. A' Princz és Princzaszszony más nap' délig ott egy vendégfogadóban maradtak, 's még is semmi strázsát nem állítottak megtiszteltetésekre az ajtójuk' elejébe. "

A' Clarencei Hertzeg' esketési pompáji Julius' 11-dikén Kewben a' Királyné jelenléteben mentek véghez a' Meinungeni Adelhaid Princzaszszonnyal; hasonlóképpen a' Kenti Hertzegéji is akkor újittattak-meg ugyan ott az Anglikána Egyház' rendtartásai szerént.

Spanyol Amerika.

A' Chiliben, a' fő várostól Santiágotól három óra távolságra történt győzedelemről, néhány tudósításokat adtak ki a' Londoni újságlevelek, 's ezek közt maga a' Ministeri Kurir is, azzal a' külfömbsséggel, hogy ez némelly jegyzéseket ragasztott melléjek, mellyek által gyengíteni akarja az insurgensek' győzedelmének fontosságát. De ez akárhogy

légyen: a' tudósítások elképpen következ-
nek: —

„O-Higginhez, a' Chili fő Or-
száglószéke' Directorához, a' tsatázó me-
zőről, a' Maipó i térségen lévő fő ha-
di szállásról, Aprilis' 5- dikén estvéli 6
órákor. Excellentiás Ur! Mi tökéle-
sen győzedelmeskedtünk a' vakmerő bá-
tor Osorión és seregein. A' verkedés
délelőtti 10 órától fogva estvéli 6 - tig
tartott; és nagyítás nélkül elmondhat-
juk, hogy ez a' győzelem utolsó pe-
tsétet ütött Amerika' szabadságára. Kö-
vethetetlen vitézséggel 's megrettenthe-
tetlenséggel verkedtek seregeink és ve-
zércink. Az ellenség egészen semmi-
vé tétetett; minden Ártilleria és bagá-
zsia kezünkben van. Az elfogattak' szá-
ma több mint 1500 köz emberekre 's 50
tisztekre telik, kik közt van Generális
Ordonez is a' Generálstábja' vezéré-
vel Primo-de-Rivarával egygyütt.
Az el-lodultakat még úzik vitéz lovasa-
ink. Mi nem sokat veszítettünk: hanem
az egész történet' környülállásos leírásá-
ra ezen szempillantatban ki nem terjesz-
kedhetvén, most tsak azzal kell megér-
nem, hogy Excellentiádnak, 's személ-
lyében ezen Státus' minden lakosainak
a' mai győzelemhez szerentsét kíván-
nyak. —“

„Don Jose de San Martin.

A' Déli Amerikai egygyesült Státu-
sok' fő Directorához, Don Martin de
Pueyredonhoz, a' tsatázó merőről, a'
Maipó i fő hadi szállásról, Apr. 5- di-
kén estvéli 6 órákor. Excellentiás Ur!
Azon károkat, melyeket az Amerikai se-
regek (kétséglküvül a' Mártz. 15- dikén és
19- dikén) vallottak, a' Szabadság' elő-
postájivá levének. Excellentiád tudja azt,
hogy azon szempillantatnyi győzedelmet,
mellyet az éjjeli setétségben elszéledett
seregünknek részetskéjén Lircay mel-
lett nyert vala az ellenség, nem ennek

vitézségének, nem is a' miéink' bátorta-
lanságának, hanem egyedül tsak a' vé-
letlen meglepettettségnek lehetett tulajdo-
nitani. Hazaotlalmazóink betsülete és áll-
hatatossága azonközben már most töké-
letes győzedelmi ditsősséget nyertek. Az
ellenség, azon kevély bizodalom állal
vezéreltetvén, melly az ő neveltséges ma-
ganagyzásának tulajdona, azt a' vakme-
rő bátorságot követte - el, hogy éppen
Santiago mellé előnyomult, a' hova
seregeink magokat vissza vonták vala.
Ez előtt három napokkal a' Maipón
által jöven, félelmes mozdulásai által
kiműtatta, hogy a' Mártzius' 19- dikén
történt scénáknak az éjjeli setétség' se-
gedelmével való megújítására ismét al-
kalmatosságot keres: de a' mi vitéze-
ink, kik az ellenség' czélzása felől jól
tudósittatva valának, ezt el nem várván,
's ámbár az ellenség magát egy halmon
állásba helyheztetve a' miéink által való
megtámogatásra készen állott is, őtet
ezek bajonétjaikkal megtámodták, 's töké-
letes megfutamodásra kényszerítették. Töb-
ben mint 1500- zan estek fogságra, ártil-
leriájokkal egyetemben. A' halottakat
megszámlálni még nintsen időnk. A'
foglyok közt van Gen. Ordonez 's az
ő Stábja Kommandánsa Primo-de-Ri-
vera. Ajánlom Excellentiádnak 's egész
Amerikának, az ő megbizonyított vitéz
magokviseleteikért, Don Gonzales Bal-
carce, Don Las Heras, Don Rude-
findo Alvarado, és Don Hilarion
Oñintana vezér- tisztcinket, minden
egyéb tisztcinkel és közembereinkel egye-
temben. Közzulunk kevesen estek el:
hanem még nem jött-el az ideje, hogy
minden környülállásokrol tudósítást te-
hessünk. Isten tartsa-meg Excellentiá-
dat sok esztendőig. —“

„Don Jose de San Martin.

Még egy tudósítás, ugyan azon na-
pon, ugyan azon vezértől, és ugyan azon

hadi szállásról: — „Excellentziás Ur! Az ellenséges armáda nintsen többé; a' kik meg nem ölettettek elfogattak; 160 tisztek estek fogságra minden Generálisaiokkal egyetemben, kivéven az egy Osoriót, de reméljük, hogy ő is még ma kézre kerül. Mártzius' 19-dikén történt esetünk uzsórával megfordult. Egy szóval: Chiliben egy ellenség sints többé. Isten tartsa - meg Excellentiádat. —“

„Don Jose de San Martin.

Az itt következő tudósítást már ismét a' fő városból tette *San Martin*, Pucyredonhoz, 's jóval későbbre:

„Excellentziás Ur! Azon sok rendbéli tudósításokhoz való toldalékul, melyeket a' Maipói térségen Aprilis' 5-dikén történt tsatának kimeneteléről küldöttem, szerentsém van már most a' tsapatoktól hozzám beérkezett környülalásos előadásokat is elküldeni, 's ezekhez átaljában oda tenni, hogy az ellenség' vesztése már most 2500 embereknél többre telik, kik között 170 tisztek találatnak. Az ellenség a' maganagy tartalékmagazinumait, ágyuit, bagázsiját, 's hadi kassáját, Talca mellett hagyta, 's meggyőződve vagyok affelől, hogy minden kezünkre kerül, még azon ágyuk is, melyeket Mártz. 19-dikén föllük elvett vala. Költ a' Santiagói fő hadi szálláson, April. 8-dikán. Isten tartsa - meg Excellantiádat. —

„Don Jose de San Martin.

Valami magános tudósító így irt a' Chili Országloszeke' fő Directorához, ugyan tsak ezen tsatázó mezőről 's utközetről: — „A' dolognak vége van; az ellenség nints' többé; 's újabb tudósításaink után hiszem, hogy Osoriót, ma vagy holnap be fogják hozni; 800 foglyok ma útnak indultak a' fő város felé; hónap 600-zan fognak útnak indítani. Ezek

derék természetű emberek, kivált a' Chilótok (a' Chilo e szigetbéliel).“

Mitsoda részvétellel telintsék Angliában a' két egymással ellenkező emberek ezen Amerikai történeteket, megtettzik a' Ministeri Kurirnak, 's a' Ministerekkel ellenkező rész' újságának a' Morning Chronicle-nek, itt következő szavaikból: —

A' Kurir: — „Mi, ugy mond, nem erőssítjük azt, hogy a' Rebelliseknek valami nyeresége ne' lett volna: hanem, minthogy az ő Románoságokat már régi tapasztalásokból esmerjük, megengedődhetik nekünk, hogy némünémü kétségeskedéssel olvassuk az ő tudósításaikat. Azonban tsakugyan közöljük mi ezeket is olvasóinkal, hogy gyakorolhassák ezek által is a' magok itélésébéli tehetségeiket; 's hogy a' dolgot annal inkább megérthessék, emlékeztetjek' segítségére a' következő jegyzéseket is ide tesszük: — Peru' Vice-Királya még ezen esztendőnek elején útnak indította vala Cenerális Osoriót 4000 emberekkel a' tengeren, hogy Chilibe kiszállván, az insurgenseket onnét elkeresse. Ezen expeditzió, némely tudósítások szerint Valparaisóhoz, más bizonyosabbak szerint pedig nem messze Conceptionhoz kiszállván, a' seregnek előreláló nyomulása-közben külömbkülömb apró öszszetsapások történtek, de valóságos tsatára egész Mártz. 19-dikéig nem került a' dolog, a' midőn Gen. Osorió, Talcánál a' Maule mellett, az insurgens armádanak azon részét, melyet O Higgins vezérelt, tökéletesen megverte. A' megveretett sereg Chili fő városához Santiago-hoz vontá vissza magát, a' hol San Martin a' maga fő hadi szállását megállapította. Mitsoda resultatumai lettek az insurgensek' ezen elvesztett tsatájának már elő-

adtuk más ízben. Osorio azonban folytatta az insurgensek kergetését Santiago felé: — de a kik a San Martin seregét magokhoz tsatolván, a Maipói térségre az Osorio seregeinek elejébe jöttek, 's itt történt végre az a tsata, melyet az insurgensek oly nagy örvevendéssel írnak-le, mint valamely nagy tsatának megnyerését. A mi bennünket illet, mi engedelmet kérünk arra, hogy függeszthessük-fel erről való ítélet-tételünket addig, míg a Király részén lévőknak tudósításaikat is megolvashatjuk, mely mellett mindazonáltal éppen nem akarjuk mi tagadni azt, hogy a Rebelleseknek sokkal nagyobb ereje a maga ellenségét vissza nyomhatta. Az a környülállás mindazonáltal, hogy Generális Osorio, La-Conceptiontól Talcaig minden akadályoztatás nélkül előnyomulhatott, azt mutatja, hogy ezen vidéknek lakosai az insurgensek fő hatalma nagyravágyó kevélységének tsak szenvedő szemlélői legyenek.

A Morning Chronicle: — „Minelutánna Királyi Generális Osorio mind azekkel a seregekkel, melyeket Peru Vice-Királya neki vezérlése alá adhatott, a Conception öblibe Talcahuana-hoz kiszállott volna: ott ő seregeit megmustrálván a táborozáshoz Mártz. 1-ső napján hozzá fogott. Azon tsoportoknak gyengesége által, melyeket insurgens vezér San Martin néki elejébe állított, tsalogattatván 's megsalattatván, onnét oly hetykén 's oly sebcsen előre kezdett nyomulni, hogy tizenkét napok alatt, a maga szállásának helyétől 80 Spanyol mértföldnyire, a Maule vízéhez érkezett, 's ezen vizen is hasonló bizakodással által jöven, ennek partján, Talca városánál, jó erős helyen, megszállott. San Martin azonban a maga elintézett hátrálását 8000 emberrel folytatta, oly czélzással, hogy ellenségét a térségre tsalhassa, 's ehez-

képpest tsak oly tsoportotskákra osztott Gerillasokat küldözött az ellenség elejébe, melyek elégségesek valának arra, hogy néki munkát adjanak, az ő kevélységét ingereljék, 's arra vegyék, hogy a hegyektől 's hadi plánumának fundamentumos pontjától, mely tsak a Talcahuana-i erősség lehetett, eltávozzék. San Martin tehát, czélja elérhetése végett, San Fernandóhoz rendelte fő hadi szállását, Talca városától 10 mértföld távolságra, mely az ellenségnek birtokában vala. Generális Osorio-ban naponként nevedvén a magába és seregeibe való bizakodás, 's annak meggondolása, hogy ily nagy darab földet minden ellentállásra való találás nélkül jöhetett által, az ő kevélységét 's örömét naponként nevelvén, végezetre oly bátornak érezte lenni magát, hogy tanyájából felkerekedni 's még jobban is előnyomulni mérészlett. Mártzius 19-dikén a Patrióták lineájához jutott, mely a Chimbarongóitárségen volt. Ezek ötet az ütközetel megkínálták: de azt Osorio el nem fogadta, hanem visszavonta magát Talcahoz, előbbeni állásába. Ezen hátrálásában hathatósan sarkaltatott az O-Higgins, Balcarce, és Brayer Osztályaik által (ez a Brayer az a volt Frantzia Generális, kit a Király második versbéli viszzatérése után, árulásért, *per contumaciam*, halálra ítélték). Itt 600 emberebre telt a Királyi seregek vesztese, 's még többre is telt volna, ha a Patrióták lovassága sántzokra nem talált 's ezek által meg nem gátoltatott volna. Így történt, hogy a nevezett insurgens osztályok az ezen tsatára következett éjjelre az ellenség sántzai mellett telepedvén-le, 's az ellenség azon éjjel (19-dikben) 10 órakor, a setéltség segedelmével reájok kötvén, oly szerentsés volt, hogy a Patrióta osztályokat, bár mi hathatósan védelmeztek is magokat, elszélesztette. Ezen éj-

jeli verekedésben oly nagy volt a' zürzavar, hogy Osorió, ámbár megtartotta is a' tsatázó mezőt, még is nagyon sokat vesztett, 's reggel felé, mikor az idő világosodni kezdett, sok csoportjait egymás ellen tsatázva találta. Itt Gen. O - Higgins a' karján sebet kapván, magát Santiagohoz vissza vonta: San Martin pedig, mihelyest előálló csoportjainak véletlenül történt meglámadtatások felől tudósítatott, azonnal nagy sietséggel legjobb seregeit összegyűjtötte, futó seregei elejébe ment, 's ezeket is összeshedvén, egész erejét a' Maipói nagy térségre vitte vissza, a' melly hét órányira terjed Santiagótól, oly reménség által tápláltatván, hogy Osoriót a' kevélység arra fogná venni, hogy vaktába előre nyomúljon 's önként keleptzébe mennyen. Mind ezek Mártz. 22 - dik és 24 - dik napjai között történtek. Ezen szempillantattól fogva Osorió egész Chilit a' maga hatalmában lenni gondolván, annyival sebesebben és nagyobb bizakodással nyomult előre, hogy néki San Martin csak gyengén és apró csoportokkal állott ellent, szántsándékkal. Aprilis' 4 - dikén azon halmokat, mellyek a' Maipói térséget határozzák, elfoglalván az Osorió seregei, azon, közel 6000 emberekből álló lineát formáltak, 's a' tsatázó lineának segítésére 20 ágyut állítottak - ki. Azonközben oly mozgásokat tévén az ellenség, mellyek nyilván mutatták, hogy nem akar megütközni, meghatározta San Martin, hogy ő fogja a' meglámadást tenni. Aprilis' 5 - dikén délutáni egy órákor, kezében zászlót tartván, a' maga seregeinek sorai mellett, az ellenség' ágyugolyobisaira semmit nem ügyelvén le 's fel lovagolni, 's vitézeit biztatni szemlélték ezen vitéz Generálist. Az után hosszú sorából négy szegletű tsapatokat formálván, ezeket az ellenség' elejébe vitte, 's 150 olnyi távolságra megál-

litván, itt egész tsatázó erejét kiterjesztette, 's apró fegyverekkel tétetett három versbéli lövés után, bajonéttokkal fogatott a' munkához. Az ellenség pallisadák megett és sántzokkal keményen körül véitetett helyen feküdt, 's szőnyű kárátstüze által viszsza nyomta egymásután két versben a' San Martin' lovasságát. A' tisztel' bátorsága 's okossága azonközben azt nem soká ismét megfordítván a' tűzbe viszsza vitte. Már most semmi ellent nem állhatott az ő lovassága' tüzeiségének; 's őiet a' gyalogság is hasonló vitézséggel segítvén, a' Spanyolok úgy megzavarodtak, hogy többé egy Kompaniájok se' állhatott - meg a' helyén. A' Historiákban nem mutathatnak a' történetek' Kronikáji ennél tökéletesebb és véghatározásubb győzedelmet. Mikor San Martin meghallotta volt, hogy Peru' Vice - Királya ő ellene sereget akar küldeni, ekképpen szollott: *Nem fog abbol egy ember is vissza menni, hogy a' Vice - Királynak megvigye, hogy mi lett az ő expeditziójából.* — San Martin telyesen megtartotta ígérését, 's 16 napok alatt ezen nagy tartományoknak, Buenos - Ayresnek, Chilenek, Perunak, és Quitónak sorsa, örökre meghatározatott, 's ezek mellett Meksikó' jövődöbéli megszabadittatásának fundamentuma is megvetetett. "

Azt beszélték, hogy Generális Belgranónak segítségére, ki a' Peru ellen dolgozó seregeket vezérli, nagyobb erőt iparkodik lehető sietséggel küldeni a' Buenos - Ayresi Országlószék.

A' mi a' Veneczeuai dolgokat illeti, a' Morilló és Bolívar seregei között Május' 2 - dikén ismét verekedések történtek, 's némelly tudósítások szerint Morilló ismét sebet kapott. Bolívar a' Paczevezérlése alatt állott seregeket magához tsatolta. A' Baltimorei levelek' tartalása szerint a' Veneczeuai insurgensek' hatalma mastanában az Oronó:

có vizére, Ó-Guyanára, Angostura városára, és Varinasra terjed-ki, melly nagyon gazdag tartomány.

S v é t z i a.

A' Svétziai Rendek azt a' jóvalást terjesztvén a' Király elejébe, hogy azon esetben, ha betegség által az országlási munkában megtalálna gátoltatni, Princz Oskár az Országlást egész Királyi hatalommal folytassa, ezt a' Király helybehagyta 's megerősítette.

B é t s.

Az Alsó Austriai Országlószék kiadá a' mult Kedden, Julius' 28-dikán azon Rendelést, melly által azon Sorsvonásoknak módjai meghatározatnak, mellyek a' Státus' interest-hozó; régibb Obligátzióinak a' magok eredeti állapotjok-
ra lejendő visszatétetésére nézve elintéztettek. Ezen Rendelés, következő Circulare által hirdettetett-ki: —

„Az ezen esztendőben Mártz. 21-dikén költ Felsőges Pátens szerint a' Sorsvonásra meghatározatott Obligátzióknak Cathgoriáji, az ugyan ezen esztendőben Május' 5-dikén költ Circulare által kihirdettettek vala, oly hozzátétellel, hogy a' Sorsvonást 's az Obligátziók' Általirat-tatását illető elintézesek, éppen az első vonás előtt ki fognak hirdettetni.

„Ezen bizonyossáttételhez képpést az Udvari F. Camarának ezen esztendőben Jul. 27-dikén kiadott határozásával meg-egygyezőleg a' feljebb említett Circulá-
rera való tekintéssel kihirdettetik, hogy a' folyó esztendőre meghatározatott vonások, Augustus, September, Oktober, November, és December' 1-ső napjaikon véghez mennek, 's erre nézve a' követ-kező munkálódási módok határozatattak-
meg, úgy, hogy a' Mártzius' 21-dikén költ Pátens által kihirdettetett jövődö-béli minden vonások alkalmaságával megtartassanak.

1. §. A' vonások az Alsó Austriai Rendek' gyűlésének szálájában, mint Biz-tosnak, az Udvari Közönséges Kamará-tól egy Cs. R. Udvari Tanácsosnak, 's az Austriai Nemzeti Bankónak Igazgató-sa' egygyik tagjának jelenlétekben, men-nek véghez.

2. §. Minthogy a' Státusnak a' Sors-
vonásra való minden adósságai, mint az ezen czélra különösen kinyomtatta-tott laistrom mutatja, 488 Seriesekre osztatott-fel: ehez képpést ezen Seriesek között, mellyek az első vonás előtt szer-
rentsekerékbe tétetnek 's abba bezárva tar-tatnak, minden vonáskor egy, vagy a' Mártz. 21-dikén költ Pátens' 9-dik cikkelyé-
ben érdeklött esetben, kettő is kihuszat-tatik.

3. §. Azon Obligátziók, mellyek a' mindenik vonáskor kijövő Seriesbe tar-toznak, szánijolnak egygyenként való lais-tromja által, a' vonás után azonnal ki-hirdettetnek. Az Obligátzióknak tulajdo-nosaik, a' magok Obligátziójiknak ne-meiken kívül a' számokra, mellyekkel azok megjegyelve vagynak 's a' feljebb említett laistromban feljegyeztetve lévő minden egyéb esmertető jegyekre figyel-mezni köteleztetnek. Hogy azon számok, mellyek szerint az Obligátziók Seriesek-re osztattak, mindenkor nyilvánágosok legyenek, az Általirások' alkalmasosá-gával, mellyek a' kivonásközben mennek véghez, az új Obligátzióra, az új számon kívül, annak régi eredeti száma is min-denkor feliratik, még pedig különösen, egy kereszt lineába, az új szám alá. (A' többi következik).

Henrika Cs. Fő Hertzegaszszony, a' Károly ő Cs. Fő Hertzegsége kedves Hitvese, lebetegedvén, Jul. 29-dikén est-
véli 10 óraker egy Fő Hertzegget szült szerentsésen, 's mind ez mind maga oly jól vagynak, mint tsak az ilyen állapot-ban lenni lehet.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Nem - politikai Dolgok.

Bétsnek két utzáin, mellyeknek neveik Krugerstrasse és Walfischgasse, a' lefolyt Julius' 8-dik napjától fogva, gőz-lángal világosítják a' lámpásokat, 's úgy itélnék közönségesen, hogy ezen világosítás mind erősebb, mind fényesebb, mind pedig tisztább is, mint eddig az olajlángal való világosítás volt. E' még most tsak arra való próba, hogy Bétsnek környülállásaival 's a' köz bátorsággal megegyezőleg miként lehessen a' lángvívó tsöket a' városnak minden utzáira kiterjeszteni, melly kérdésnek további meghatároztatásától függ már most az egésznek munkába lejénő vétette-
tése.

Az Európából Amerika, 's onnét visszafelé evező hajósok még meg nem szüntenek emlegetni azon nagy jéghegyeket, mellyeket ők még most is látnak a' tengerben hömpölygeni. Eddig a' széleségnek tsak 40-dik grádusáig láttak ilye-

neket, de nem régen a' 26-dik grádusnál is láttak. A' Bahama-szigeteket is meglátogatta egy ilyen rettentő jégmező. Nagyon megijedtek tőle a' lakosok.

Az a' Kapitány Kotzebue is, ki a' Rurik nevű hajóval 1815-ben hagyván Cronstadot oda, evezését az Amerikához képpest nyugotra fekvő tengerekre vévén, ott északra a' lehetőségig fel-evezvén, és az azóta lefolyt esztendőket szüntelen való vizsgálódásokban töltvén el, az idén onnét szerentsésen visszaérkezett, talált egy oly nagy jég-szigetre, hogy melléje kikötvén kiszállottak rá. De ez nem tsak szörnyű nagyságára, hanem arra nézve is nevezetes, hogy egy részét termékeny föld fedvén, előfák 's egyéb plánták találtak rajta. A' Mammooth nevű tsuda nagyságú állatnak is sok, még rothatásban lévő, 's szörnyű szagos részeit találtak rajta. Egy nagy fogát 's némelly részeit elhozták mint ritkaságokat magokkal.

*Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó cédulában: —
Jul. 28-dikán 258 $\frac{3}{4}$ — 29-dikén 255 $\frac{1}{8}$ — 30-dikán 255 $\frac{1}{2}$ — forintot.*

Keszthelyi Georgiconban meg-üresült két rendbeli Gazdasági Stipendiumokról való Hirdetmény.

A' Keszthelyi Georgiconnak, Elöl-járói által czennel köz' hirül adatik hogy most folyó iskola Esztendő végével ismét Két Rendbeli Stipendiumok fognak meg-üresülni olyan Ifjak Számára, a' kik a' Mezei Tudományoknak, mind theoretica, mind pedig practica részét meg-tanúlni óhajtyák.

A' kik egyilyen Stipendiumot elnyer-
ni kívánnak, azokva nézve, minden Szü-
letés, Nemzet, és Vallásbeli tekintet nél-
kül megkivántatik, hogy nem tsak ép, és

egészséges testi Alkotással birjanak, és jó
magok viseletűek is legyenek, hanem a'
Deák, Magyar, és Német Nyelveken jól
beszélteni, és írni tudjanak; és leg-alább
a' Gymnasiumbeli Oskolákat dítséretesen
el-végezték: különös tekintet leszen min-
dazonáltal azokra, kik a' philosophicus
Cursust kitanulták, mert ezeknek nem lé-
szen szükséges, hogy az Institutumban
a' Pura, és Applicata Mathesist, Termé-
szet Historiát, és a' Physicát halgassák;
ellenben ezen nevezett Tárgyaknak tanú-

lása azoktól meg-fog kívántatni, kik csak a' Gymnasiumbéli Classisokat végezték. Egyébiránt valamint a' tanultt Oskolákról, úgy a' tett Elömenetelekröl, és jó erköltsü Viseletekröl való Oskolai Bizony-ság Leveleiket, vagy tulajdon maga eredetében, vagy hiteles Mászában, ezen Gazdaságbéli Stipendiumokat el-nyerni Kivánók, folyó Esztendei October Hónapnak első Napjáig beküldjék, a' vagy pedig magokat a' Grófi törvényes és Gazdaságbéli Directionál Személyesen jelentésk.

Az Oskolai Cursus November Hónap első Napján kezdődik, a' Stipendiumok pedig Szabad lakás, fűtés, gyertya, és a' szükséges iró, és rajzoló szerek mellett 1-ső Esztendőben 270 Forintokra a', 2-dik Esztendőben 300 Forintokra, 3-ika' Esztendőben 350 Forintokra V. L. vagynak határozatra.

A' Tanulásbéli Tárgyak, azokra néve, a' kik csak a' Gymnasiumbéli Tudományokat tanulták, mintegy 2-3-ik Keszthelyi Esztendőben ezek, ugymint: 1-ször a' pura Mathesis, 2-szor a' Physica, 3-szor a' Gazdaságbéli Természeti Historia; azokra néve pedig, a' kik már a' philosophica Tudományokat halgatták, az 1-ső Esztendőben először az Oeconomia; avagy a' Gazdaság' Tudomány, másodsor a' Chemia; és Gazdaságbéli Technologia; harmadsor a' fellyebb való applicata Arithmetica; e' mellett a' Cameralis Számadásba való bevezetés, Kettős Számadás; és az iteni Méltóságos Uraság Uradalmaiban bevett Számadás módja. A' 2-dik Esztendőben, először a' Jóságok Kormányozásáról való Oktatás különös Instructio szerént, 's a' Gazdaságot illető Felsőges Rendeléseknek esmérte, másodsor Architectura, harmadsor a' Barmok' orvoslása.

A' Theoretico-Practicus Cursusnak végezetével, a' Stipendiatások bővebb praxis végett, mint Accedensek az Uradalmi Gazdaságbéli Tisztségek mellé fognak ki-

fétetni, és a' mellett ezen utolsó Esztendőben a' Fő Próba-tételeket le-fogják ten-ni, és azután megbizonyított tehetségekhez és elömenetelekhez képest Gazdaságbéli Diplomával meg-tiszteltettnék, és Szolgálatot is nyernek.

Egyszer'smind valamint eddig, úgy ezután is mind azoknak, kik vagy magok, vagy Szüleik, Attyokfiái, avagy más Jólévtői Költségeiken a' Gazdaságbéli Tudományokat tanulni óhajtzák, a' Georgiconba, és az azzal egybe kaptsoltt Tanuló Intézetekbe való bé-járás, minden Fizetés nélkül meg-engedtetik, melly itt annyival is inkább emlitetik, mivel Felső Császári Királyi Fejedelmünk egy a' Felső Magyar Helytartó Tanátshoz 's a' Felső Magyar Kamarához hotsájtott Kegyelmes Rendelésében azt méltóztatott kegyelmesen megparantsolni, hogy a' Kamarabéli, és politico-Fundationalis Jóságok Administratiójára Ügyelő Hivataloknak Kivonatában azokra különös tekintet legyen, kik a' Gazdaságbéli Tudományoknak Cursussát a' Keszthelyi Georgiconban el-végezván, arról ditséretes Bizony-ság Levelet is mutathatnák.

A' Gazdaságnak practica Gyakorlására néve az Institutumnak azon ki-terjedése vagon, hogy a' Szántó Földeknek már több Esztendőktől fogva bé-hozott változó Mívelése mellett, még parlagló Gazdaság-is (Koppelwirthschaft) állított fel, 's a' nevezetesebb és használhatóbb különös Földmívelő Szerszámok megjobbitva használtatnak, és ezen gazdaságban most nagyában való próbatételekre is alkalmatosság nyújtatik a' Keszthelyi uradalomban. A' Gazdaságbéli plánták szembe-tünő esmeretéknek elő-segállítására az erdei fás kerteken kívül, mellyek honnyi és külföldi falkal, és Csemetékkel bé-vannak ültetve, még a' Gabona, és Takarmánybéli, úgy egyéb gazdaságbéli plánták számára is Fűvész kertek, és a' teendő

próbálatokra néhány Szántó földek is vagynak elrendelve. Hogy pedig a' Külső Gazdaságbéli Practicánsok fel-tett czéljokat annál inkább el-érhessék, és a' Szüléik, Attyokfiai, és egyéb Jöltévők, kik őket ide küldik e' részben annál-is inkább megnyugtattassanak, az Institutumba azon Rendtartás hozaitatott-bé, hogy a' Practicánsok köteleztetnek magokat naponként némelly bizonyos meghatározott Órákban a' Gazdaság körül elől forduló Cancellariabéli Tárgyakban gyakorolni, egyéb Órákban pedig Gazdaságbéli Praxis végett a' Stipendiatások mellé fel-osztatnak. E' mellett azon Külső Practicánsok, kik magokat jó tanulások, és practica Gyakorlások, mind pedig jó erkölcsök által megkülönböztetik, dicséretes igyekezetekben Xeniumok által-is buzdíttatnak. Egyébiránt a' Külső Tanulók a' fellyebb megrendeltt két vagy három esztendőbeli cursusva nem köteleztetnek, hanem

szabadságokban áll, nemtsak az Institutumban elő adni, és esztendőként el-végeztetni szokott Tudományokból azokat választani, melyeket ők a' már meg-szerzett Tudományokhoz, és más Környülállásaikhoz képest leg-alkalmatossabbnak lenni itélnek, sőt ha bővebb praxisra kedvek vagyon, a' Keszthelyi Uradalmi Tisztség-nél mint Accedensek nagygyában-is practizálhatnak.

Végtére, mint hogy a' Georgiconnal egy Lyceum-is össze kaptsolva vagyon, melyben a' philosophiabeli Oskolákban elől adattni szokott Tárgyak taníttatnak, azoknak, kik a' Georgiconban tanulnak egyszer'smind az a' hasznokis vagyon, hogy a' Gazdaságbéli Theoretico-practica Tudományokon kívül, a' philosophicus Cursust-is el-végezhetik. Költ Keszthelyen Méltóságos Gróf Festetics György Úr Eö Excellentiája Directionalis Cancelláriájából Julius 6-ikán 1818.

Keszthelyi Georgiconban megüresült Pristaldeumi Stipendiumról való Hirdetmény.

A' Georgikonnak Előljárai ezennél köz-
kirül adják, hogy az Institutummal egybe kaptsolta Pristaldeumba, avagy azon Intézetbe, melyben jövendőbeli Fiscalisok készíttetnek, jövő Oskolai Esztendőnek kezdetével ismét egy Stipendium megüresül. A' Cursus két esztendeig tart, 's a' Stipendium Szabad szállás mellett az 1-ső Esztben 350 fra. a' 2-ban pedig 400 fra. V. L. határozatott meg.

Azoktól, kik ezen említett Stipendium el-nyerésére vágyódnak, megkívántatik, hogy jó erkölcsök mellett a' törvénybeli Oskolai Cursust el-végezték, 's arról hiteles Oskolai bizonyosság levelet-is elő mutassanak; egyébiránt pedig, hogy a' Deák, Magyar, és Német nyelvek töké-

letes beszéllése, és írása mellett ép, és egésséges testi alkotmányal bírjanak.

A' mi a' Tudományoknak nemeit illeti, ők az 1-ső Esztben a' törvényes tárgyak repetitioja mellett az Urodalombéli Fiscalis mellett leendő hivatalbeli praxissal, és a' törvényes Tárgyak halgatásával a' Georgiconban való gazdaságbélit-is össze kaptsolni fogják. Utasítást vesznek továbbá az Urodalmi, és Jurisdictionalis Instructionión kívül a' Fiscalisok', és Pristaldusok' számára ki-dolgozott rendcartásban, és Curialis Decisiokban, 2-ik Esztben pedig rigorosum Exament tesznek; melykülömbbféle tárgyakban, talentumokat, és előmeneteleket próbatétel által meg-bizonyítván, és Diplomát kapván, tehet-ségek, és viseletekhez képest várható elő-

menettel eleintén mint valóságos Pristáldusok az Urodalmi Fiscalisok mellé segítségül állandó fizetéssel bifognak tételni, és azután a' környülállásokhoz, és tehetségeikhez képest Pestre küldetnek, hogy ott a' Prókátori Censurát le tehessék.

Azok tehát, kik ezen Pristáldusi Stipendiumból részt venni kívánnak, magokat jövő September hónap utóljáig, mint hogy a' Pristáldalis Cursus mindenkor 1-ő 9-ben kezdődik, a' Mságos Uraság Urodalmainak Fő Kormányzékénél Keszthelyen vagy személylyessen, vagy pedig írásban jelentsék, és a' fenn említett Oskolai bizonyosság leveleiket elő terjeszszék.

Egyszer'smind valamint eddig, ugy ezután is, a' kik ezen Intézetet tulajdon vagy más költségein használni akarják; az abba való járás ingyen meg engedtetik, és magokat a' Fiscalátusnál a' Jurisdictionalis praxisokban gyakorolhattyaik, 's tett Előmenetekhez 's az Examenekben mutatott iparkodásokhoz képest 90- vagy egész 150 forintokig való Xeniumot is nyerhetnek. Költt Keszthelyen Julius 6-án. 1818.

H i r d e t é s

az Erdélyi Kir. Thesaurariatustól.

Ő Cs. Kir. Apostoli Felsége méltóztatott kegyelmesen meghatározni, hogy az Erdélyi N. Fejedelemségben az alább megnevezendő Kamarális és Fiscalis jóságok kiadódjanak (conferaltassanak) úgy mint:

Alsó Fejér Vármegyében: A. Krakko, Tibor, Királypataka, Magyar 's Boros Botsárdban lévő Fiscalis részek; és a' Szent Benedeki, 's Magyar Igeni Fiscalis Részjóságok.

Belső Szőlők Vármegyében: Somkut nevű Kamarális Hellység, és Böerfalva, Hollomező, Alsó Szőlts, Tóles, 's Disznopatak nevezetű Részjóságok.

Boboka Vármegyében: A' Kőlketi, és Mikolai Részjóságok.

Fogaras Földin: az Alsó Kománi Fiscalis Részjóság.

Thorda Vármegyében: az Oláh Bólkényi Fiscalis Részjóság.

Küküllő Vármegyében: az egész Potsteiki Kamarális Helység, a' Martontelki Részjósággal együtt.

Kolos Vármegyében: A' Kötelen-di, Felső - Zsuki, Nemes, vagy Oláh Zsuki, 's Felső Szováthi Fiscalis Részjóságok.

Hunyad Vármegyében: A' N. Rápolti, Illyei, Szatsali, Rea-Csopei, 's Szentpéterfalvi, Fiscalis Részjóságok.

Kraszna Vármegyében: a' Borzási Fiscalis Részjóság.

Udvarhely Székben: A' Párajdi Fiscalis apró Fundusok.

A' kérők, 's kedvellők kérésseket N. Szebenben az Erdélyi K. Thesaurariatustól beadhatják.

A' kiadásra vagy collatoria megnevezett Helységek, vagy Részjóságok álló részeit külön külön, úgy a' Conditioikat is, mellyek mellett adódnak, meglehet látni N. Szebenben, a' Kir. Thesaurariatustól, a' szerént a' mint a' munkába lévő Conscriptioik, és aestimatioik részenként elkészülnek, 's beadódnak.

Tudományos Dolgok.

Bétsben az ifiabb Doll Antal Könyvárosnál, in der Bischofsgasse, dem grossen Federshof gegenüber, 's Magyarországon is minden könyvárosoknál, találhatni ezen egészszzen új munkát:

Ungerisches Staatsrecht

Szerzette *Gustermann Wilhelm Antal*, Cs. K. könyvezcenszor, 's a' Cs. K. Thérésianumban Törvényeket tanító Professor.

Első Kötet; nagy 8-tzad rétbén; kötetlen 5 for. befértelve 5 for. 15 kr.

A' boldogult II-dik Leopold Cs. és

Király a' Bétsi újság által (Dec. 8- dikán 1790- ben) hírül adatta, hogy Bétsben kathedra fogna az Austriai Monarkhia Státustörvényének taníttatására felállítatni, melyre nézve azok, kik azért *concurrálni* akarnak, kézírásaikat nyujtsák be. A' Szerző a' Státus' Törvény' I- ső Részét 1793- ban nyomtatásban kiadván, azon kérése mellé, hogy ezen tanítói széket adják néki, a' II- dik Rész- t is oda tette, melly a' Magyar Státustörvényt foglalja magában. A' Bétsi Universitás' helybehagyását mind két, a' második Rész- pedig a' külső tudós újságok' helybehagyását is megnyerte. Minthogy pedig azolta a' politikai történetek a' dolgok' állapotját megváltoztatták 's a' Szerző más törvénytani széket kapott, ő arra határozta magát, hogy csak a' Magyar Státustörvényt dolgozza újabban ki, 's azt a' tudós világnak, megítélés végett, elcsejébe terjeszse.

Már II- dik Jós ef Császár kizsarta vala azt a' módot, melyhez magát annak, ki a' Magyar Státustörvény tanítására könyvet ír, mihez tartani kelljen magát. A' Szerző, ezen előttünk lévő, nem éppen katedrai tanítói cselra irt munkáját, ezen Felséges Utasítás lekével megegyezőleg, a' következő Systema szerént készítette. A' Magyar Státustörvény Ideáját, kutfecit, a' segéd- tudományokat, 's annak culturáját magában foglaló bevezető beszédnek előrebóltatása után (§§. 1—19), hét Szakaszokban adja a' Szerző, ezen Tudományt elő, úgymint: az I- ben a' Magyar Státus' vidékeit, a' II- dikben a' Státus' lakosait, III- dikben a' Királyt 's annak atributeumait, IV- dikben a' Felség' jusait 's azoknak gyakorlását, V- dikben az abból folyó Országlási alkotmányt, *Constitúziót*, VI- dikben a' Státus' organizáltatását, 's a' VII- dikben végre, Magyaorország' külső Státustörvényét.

Minthogy a' Szerző a' maga nyomtatásban kiadott munkái által: *Versuch eines Oesterreichischen Staatsrechts, Privatrechts - Praxis, Oesterreichisches Kirchenrecht, à Filangieri della legislazione Scienciájának fordítása, Preussens Geschichte*, kiváltképpen pedig, *Abbildung der Verfassung des Königreichs Ungarn*, a' tudós közönség' helybehagyását megnyerte, remélhetni, hogy az előítélettől szabad Olvasók ezen munkáját is kedvesen fogják fogadni.

Továbbá találatnak ugyan ott ezen című könyvek: —

Die Ausbildung der Verfassung des Königreichs Ungern;

Gustermann Wilhelm Antal Cs. Kir. könyvcenzor által, 2 Kötet, nagy 8- tzad réthben, Bétsben 1811. 8- for. — Ezt a' Szerző az Ország' Historiájából és törvénytudományeiból készítette.

Monumenta Ungrica. Kiadta Engel Kresztel János, nagy 8- tzad réthben, ugyanott, 1809- ben, 5 forint.

Geschichte des Freystaats Ragusa, a' környékkel és két pénz- rajzolatokkal. Készítette Engel Kr. János, nagy 8- ad réthben, ugyanott, 1807. 4 for.

Kleine Geographie des Königreichs Ungern,

Legbizonyosabb kútfőkből öszszeszedte Link Tódor, nagy 8- ad réthben, ugyanott, 1 for. 30 kr.

Kleine Geographie des Großfürstenthums Siebenbürgen,

Legbizonyosabb kútfőkből öszszeszedve, ugyanott, nagy 8- ad réthben 1817. 1 for. 30 kr.

Reisebemerkungen über Ungern und Galizien.

Készítette Bredetzky Sámuel, Lembergi Superintendens, ugyanott, két rézre metezett képpel, 1809. 6 for.